

Pavel DRNOVSKÝ, *Středověké osídlení na horním toku řeky Bystrice*, Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, Ústí nad Orlicí 2013

104 s., ISNB 978-80-7405-197-5

Monografie o středověkém osídlení na horním toku řeky Bystrice, tj. v okolí měst Miletína a Hořic, co do struktury a grafické úpravy nezapře inspiraci studií M. Ježka Jaroměřsko v raném středověku. Jejím základem je soupis archeologických nálezů, které jsou uloženy v muzeích v Hradci Králové, Jičíně a Hořicích. Na základě jejich vyhodnocení se autor pokouší přispět k poznání středověkého osídlení oblasti do konce 13. století.

Práce se dělí na sedmáct částí. Po úvodu následuje kapitola věnovaná vymezení a popisu regionu, třetí oddíl obsahuje přehled chronologických opor k datování keramiky – nádoby datované mincemi z nejbližšího okolí o nálezy z Hradce Králové. S pomocí těchto artefaktů je možno vydělit v keramickém materiálu z oblasti jen několik základních skupin – keramiku starší, střední a mladší doby hradištní a počínající keramiku vrcholně středověkou. Čtvrtá kapitola poskytuje přehled písemných pramenů 12. a 13. století, tedy v zásadě zmínku o zastávce bamberského biskupa Oty v Miletíně roku 1124, obdarování Strahovského kláštera statky na Hořicku biskupem Janem I. a soubor zpráv o komendě řádu německých rytířů v Miletíně. Následuje přehled studií zabývajících se problematikou středověkého osídlení ve východních Čechách a zamyšlení o chápání pojmů naleziště a lokalita. Autor zde postupuje podle M. Ježka a pro svůj další rozbor se rozhoduje vybrat z nalezišť jen věrohodné lokality stanovené na základě počtu nálezů a dalších okolností.

Šestá kapitola je věnována proměnám osídlení. Na základě datování keramiky lze konstatovat osídlení Hořicka ve středohradištním období, v mladohradištním období zahuštění zdejšího osídlení a v 13. století osídlení Miletínska. Dříve předpokládané mladohradištní osídlení Miletínska se neprokázalo, také doklady osídlení ve 13. století jsou poměrně chudé, ač je doloženo písemnými prameny. Sedmý oddíl se zabývá stabilitou osídlení a četností osídlených poloh v jednotlivých obdobích středověku. Autor konstatuje případy stálosti osídlení přes mladší a pozdní dobu hradištní do 13. století. Ve 13. věku vzniká řada nových lokalit, které však brzy zanikají. Na většině katastrálních území jsou doložena maximálně dvě současná

naleziště, s výjimkou větších koncentrací v okolí vsí Benátek a Milovic.

Následující tři kapitoly jsou věnovány vybraným tématům – kostelům a pohřebištím, zaniklým vsím a feudálním sídlům. První představuje jen výčet možných lokalit, u zaniklých vsí je učiněn pokus o lokalizaci na základě písemných pramenů. Kapitola o šlechtických sídlech je věnována zejména problematice některých hrádků v blízkosti vsí zmíněných roku 1267 v majetku miletínské komendy. Autor si klade otázku, zda souvisely s aktivitami rytířů, nebo zda jde o sídla vzniklá již dříve. Dále jsou stručně zmíněny dochované zbytky tvrzí a archeologické nálezy z feudálních sídel, mezi kterými je nejvýznamnější autorem zpracovaný fond z výzkumu tvrze v Třeboveticích.

V další kapitole je věnovaná pozornost lokalitám městského typu. U Hořic je poukázáno na jejich translaci někdy na konci 13. či na počátku 14. století do polohy dnešního města, včetně vzniku nového kostela a tvrze. V Miletíně se autor pokouší o určení rozsahu bývalé komendy. V závěru se autor přiklání k hypotéze M. Ježka, že v Miletíně asi knížecí hrad ve 12. století neexistoval, a jako důkaz uvádí chybějící doklady mladohradištního osídlení v Miletíně a okolí.

Následuje asi nejhodnotnější část práce – soupis archeologických lokalit. Ty jsou seřazeny podle jednotlivých katastrů a označeny číslem, pod kterým jsou pak uvedeny na mapě. Asi z důvodu opomenutí obsahuje číselná řada i čísla, pod kterými nejsou uvedeny žádné údaje (taková čísla pak na mapě chybí). Soupis obsahuje informace o první zmínce o vsi a jednotlivých místních lokalitách a nalezištích, jejich poloze, typu výzkumu, jeho uložení a odkaz na literaturu. Seznam je pomocí čísel lokalit provázán s mapami i obrazovou přílohou. Obsaženy jsou i lokality mladší třináctého století (tvrze).

Práce přináší mnoho informací o středověkých nálezech z dané oblasti a představuje pokus o jejich interpretaci. Za největší slabinu lze považovat příliš stručnou kritiku archeologické pramenné základny, nedostatečně vysvětlený výběr relevantních archeologických souborů a chybějící informace o dějinách výzkumu a stavu archeologického poznání této oblasti. Např. je otázkou, zda doklady mladohradištního osídlení Miletína nechybí proto, že zde výzkum probíhal jen na několika polohách v intravilánu městečka a byl spíše zaměřen na sledování situace tamní komendy. Na tyto otázky může odpovědět jen další výzkum, pro který jistě bude práce Pavla Drnovského užitečným podkladem.

STANISLAV VOHRYZEK